

liner Tagblattu“ naslikano strašilo nanje jako močno vplivati in obuditi v njih mnenje, da v tem dopisu obrazloženih prizadevanj rimske kurije ni možno drugače paralizirati, kakor da se zatirajo Slovani.

Po naši sodbi je to pravi namen dopisa, in bržčas se ne zgodi nikomur krivica, ako se reče, da se je iz ministrstva zunanjih zadev priskočilo na pomoč tistim nemškimi in madjarskim krogom, ki hočejo zatreti Čehe in Jugoslovane. Neče se doseči, da bi se oficialna politika proti Vatikanu predrugačila, pač pa se hoče pod pretvezo zunanjepolitičnih nagibov provzročiti oficialen boj zoper Slované.

Politični pregled.

Notranja politika. — Živimo v dobi volilnih shodov. Na vseh koncih in krajih tostranske državne polovice, jih je vsako nedeljo na stotine. Najstrastnejši napadi stranke na stranko so na dnevnem redu. Shodom sledi vse polno rekriminacij po listih. Posebno pozornost sta pa vzbudila shoda, na katerih sta govorila vitez Jaworski in pa baron Dipauli. Oba ta dva parlamentarca in sicer prvi bolj odkrito, a drugi bolj prikrito, sta očitala Čehom, da so oni s svojo obstrukcijo zakrivili sedanjo parlamentarno mizerijo. Čehi se ve, da tudi niso molčali, in vnel se je o tej stvari splošen peresni boj v različnih glasilih češkega kluba, v poljskih listih in pa v nemško-konservativnih. V ta prepir je zadnje dni posegel tudi dr. Pacak. Posvetil je namreč zadnjima govoroma vitez Jaworskega in baron Dipaulija dolgi članek, v katerem konstatuje, da so Poljaki in nemški konservativci pustili Čehe na cedilu vedno baš v najkriticnejših trenutkih. Mej drugim omenja, da so Čehi na nekem posvetovanju pri Začku zahtevali, da naj Jaworski za njih zahteve angažira celo desnico, potem da opuste obstrukcijo, Jaworski je to odklonil. Ko se je v Pešti šlo za to, da se razveljavi Kindingerjev ukaz in je bil v tej zadevi Pacak pri dr. Körberju, mu je rekel slednji: „Kaj hočete, meni je dr. Bulat povedal, da Poljaki in nemški konservativci niso za odpravo Kindingerjevega ukaza“. Ako je to res, potem so morale vladati pri stari državnozborni desnici res čudne razmere.

O volilnem gibanju. — Po celi državi se gibljejo najrazličnejše stranke prav z neko mrzlično agilnostjo. Na Češkem bo pa menda boj najostrejši. Tri stranke nastopijo v 3., 4. in 5. volilni kuriji v vseh okrajih samostojno, namreč Mladočehi, radikaleci in socialni demokratje. V nekaterih volilnih okrajih in nekaterih kurijah nastopijo radikalni naprednjaki. Mladočehov pride v državni zbor precej manj, kot jih je bilo dosedaj; radikaleci prodro s par kandidati — največje veselje po volilni borbi bo najbržeje na strani socialistov. Realisti dobe dva ali tri mandate. V Galiciji bo tudi celo huda vojska, kakor je bila že l. 1897. Proti demokratičnim strankam s terorizmom in nasilstvom nastopi poljska šlahta z Jaworskim na čelu. Če zmaga ta, potem bo za slovansko politiko v Avstriji slabo, kajti Jaworski in Co. so bili vedno na strani vlade, za časa obstrukcije Mladočehov pa proti tem!

Shod nemških radikalcev v Trutnovu. — V nedeljo dne 30. septembra so priredili nemško-napredni življi kar dva shoda v Trutnovu na Češkem in sicer enega bolj in drugega manj radikalnega. Na obeh shodih pa so se stavile in sprejemale resolucije tako pretirano nemške vsebine, da jih pameten državnik ne more smatrati za kaj družega, nego za politično šalo. Te resolucije na pr. zahtevajo v Avstriji nemšk državni jezik, združenje Avstrije z Nemčijo, trgovinsko in carinsko zvezo z Nemčijo in več takega. Ker je trutnovski župan Rauch prosil pred shodom na kabinetno pisarno brzo-

javno pomoči, da se shod prepove, ker ni jamčil za javni mir in red, se je zahtevalo v eni resoluciji tudi to, da se ta župan odpove svojemu dostojanstvu. Javni mir in red se sicer ni kalil, a poroča se, da so se strankarji med seboj obklali z raznimi nečednimi priimki, kar že samo znači, da najhujši nemški razsajači na Češkem niso več jedini med seboj glede krivic, ki naj jih delajo Avstriji in njenim Slovanom.

Nova nemška stranka. — „Pest r Lloyd“ je te dni pokazal, da snuje Wolf novo stranko. Wolf je že od nekdanj tekmeč Schönererjev. Doslej se ga je držal, a zdaj se kaže, da se je naveličal neplodne regacije, in da bi rad premenil obstoječe razmere. Po „Pester Lloyd“ namerava Wolf ustanoviti novo nemško svobodomiselnostno stranko. Razen tistih poslancev, ki bodo na njegov program pri prihodnjih volitvah izvoljeni, hoče pridobiti tudi radikalno krizo nemških nacionalcev in nemških liberalcev tako, da bi nova stranka štela 60 do 70 mandatov. Začetek je že storjen. V Šleziji in na Moravskem so zaupniki nemških nacionalcev se izrekli za to, da naj se ne volijo nacionalci, ampak radikaleci. Tam je stranka nacionalcev prenehala eksistirati. Drugod pa imajo Wolfovi somišljeniki mej nacionalci vajeti v rokah in so že molče akceptirali program Wolfove stranke. Iz tega se da sklepati, da se Wolfov načrt bržčas uresniči.

Italija in trozveza. — Rimska „Tribuna“ obelodanjuje intervju s Crispijem. Crispi je rekel, da se je treba Italiji pripravljati na dan 17. maja l. 1903, ko poteče rok trozvezi. Javno mnenje na Nemškem ni zdaj tako naklonjeno obnovi iste, kakor je bilo poprej. Notranji položaj Avstrije, na katerem je bilo Italiji mnogo ležeče, da se obdrži, je jako težak. Ob enem potečejo, rekel je, naše trgovske pogodbe, naša usoda bode odvisna od naše spretnosti in od spretnosti naših zastopnikov.

Vojna na Kitajskem. — Vlada Zjedinjenih držav je predlagala vlastim, naj bi se kitajskega cesarja pregovorilo, da se vrne v Pekin, ter da sestavi ministrstvo, ki bi bilo naklonjeno napredku in potrebnim reformam. Nadalje naj ti cesar izdal razglas, da je izgubila cesarica-vdova vsa dostojanstva. Cesaričinih spletkarij naj bi cesarja branile oborožene čete evropskih velevladstij. Vlada Združenih držav zahteva odločno, da princa Tuana usmrte. Kakor so brzojavili iz Šanghaja „Timesu“, naznanja kitajska vlada preselitev dvora iz Taiuenfu-a v Siangfu. Mejnarodne čete so dne 2. t m zasedle Šenhajkvan in Kenvantav. Dne 1. t m. pa so nemški bataljoni prodirali iz Pekina proti boksarskemu središču Paotingfu ter zadeli močan oddelek boksarjev. Nastal je hud boj, v katerem so imeli boksarji baie 300 ranjencev in ubitih. Ruska poročila javljajo, da je iz okolice Tientsina odšlo okoli 8000 boksarjev proti mestu Šensi, kjer biva cesarica-vdova. Dne 20. septembra so mednarodne čete zavzele Peitang. Ruski podadmiral Aleksejev je pozval vse mednarodne čete, naj se udeležijo naskoka pod ruskim nadpoveljništvom, toda odzvali so se le Nemci, Francozi in Avstrijci. Mesto so vzeli brez odpora. Izgube so bile neznatne, a so Rusi največ trpeli in to vsled eksplozij rovov. Na to so čete prodirale dalje in vzele mesto Lutai. Tudi tu so poskušali Kitajci škodovati sovražniku s podzemeljskimi rovi, a razstrelbe so se zgodile prehitro. Waldersee je sedaj v Tientsinu, kjer ostane, dokler se ne dovrši železniška proga do Pekina. V Tientsinu pričakujejo dohod 8000 nemških vojakov. Iz Pekina so se začele vračati tudi že japonske čete; polovica vojakov se povrne v domovino. V vlakih, ki so iste prevažali iz Pekina, so se našle ogromne svote denarja. Japonci pravijo, da denarja niso pozabili oni, ampak da so imeli s seboj samo strelivo. V Pekinu so pozaprli mnogo Kitajcev, ki so prodajali boksarjem orožje. — Rusi so dosedaj vzeli Kitajcem 144 topov različnih sistemov in kalibrov, 1200 pudov smodnika in 26 zastav. Vse to so vzeli rednim kitajskim četam, boksarjem pa še

mного več — Američanska vlada je odgovorila na Delcassejevo noto. Iz te posnemamo, da Ameriške države ne soglašajo s prepovedjo trgovanja z orožjem na Kitajsko in tudi ne s tem, da bi ostali v Pekinu v pomoč poslanikom stalni vojaški oddelki, niti s predlogom, da se trajno okupirajo zvezne ceste Pekina, z obmorjem.

Obrtnija.

Shod slovanskih obrtnikov v Pragi dne 28. in 29. septembra.

(Izvirno poročilo).

II.

Zborovanje dne 29. septembra je prineslo udeležnikom zopet nekaj prav zanimivih in prav važnih poročil o raznih obrtnih zadevah.

Najprvo je poročal praški odvetnik dr. P. Nessý o pomenu slovenske vzajemnosti na gospodarskem polju. Govornik je omenjal, da je letos minulo 52 let, kar je bil sklican v zlato Prago prvi slovanski shod. Slovanska misel je tedaj zasvetila v prvič na slovanskem obzorju in mogočno vplivala na probujenje zavednosti, bratstva in vzajemnosti mej vsemi slovanskimi narodi. Slovanska misel, ki se imenuje tudi misel slovanske vzajemnosti je dala slovanskim narodom moč, da so začeli boj za svoje narodne pravice. Prvi izraz slovanske misli je bil omenjeni slovanski shod v Pragi, a s kakimi nadami se je pozdravil ta shod, je najbolje razvideti iz besed, s katerimi je Palacký shod pozdravil in iz programa tistega shoda. Dogodbe v mesecu juliju 1848. l. so uničile uspehe prvega slovanskega shoda, a kar se je razvilo iz teh dogodb, to je avstrijske Slovane potlačilo kar za desetletja nazaj in je njih politični položaj tako poostrilo, da še danes — 52 let po rečenem shodu ni mogoče sklicati shoda avstrijskih Slovanov s takim programom, kakor l. 1848.

Položaja avstrijskih Slovanov ni poostril samo politični sistem, poslabšala ga je nejeedinost mej avstrijskimi Slovani sploh. To, o čemer so sanjali sklicatelji prvega slovanskega shoda, se ni izpolnilo in se — žal — tudi še dolgo ne izpolni. Slovanska misel pa vsaj ni zamrla, ona je tudi še nadalje krepila slovanske narode v boju za njihove politične pravice, dajala zlasti slabotnejšim slovanskim plemenom oporo in imela mogočen vpliv na vse njih kulturno, narodno in politično življenje.

Nemčija je po zmagah, ki jih je dosegla pred tridesetimi leti, znamenito napredovala. Zlasti se to vidi na polju narodnega gospodarstva. Nemčija izpodriva Avstrijo z inozemskih trgovišč, a njena obrtnost tekmuje že prav uspešno z obrtnostjo drugih držav evropskih. Ker deluje tudi Ogrska z vsemi močmi, da se tudi gospodarski osvobodi, stoji Cislitvanska mej dvema ognjema.

V tem, ko so cislitvanski Slovani prisiljeni, posvečevati najboljše svoje moči borbi za narodne pravice svoje, rase gospodarska moč naših narodnih neprijateljev

od dne do dne, in če se Slovani ne pomorejo kmalu tudi v gospodarskih zadevah, bo nazadnje še po njih.

Kako pa naj se javi gospodarska solidarnost avstrijskih Slovanov? Na to je odgovor jako kratek: V odločnem, resničnem in doslednem izvajanju toli popularnega in vender tako malo upoštevanega gesla Palackega: Svoji k svojim. Da to načelo še danes ni zmagalo v vsem našem narodnogospodarskem življenju, tega je največ kriva okolnost, da se Slovani sami med seboj tako malo poznamo.

Poročevalec je predlagal resolucijo, s katero se izreka prepričanje, da je pogoj praktičnemu izvajanju slovanske misli na gospodarskem polju medsebojno poznavanje. V to svrhu se priporoča prirejevanje slovanskih obrtnih shodov in potovanje po slovanskih deželah. Priporoča se nadalje dosledno izvajanje načela svoji k svojim in prirejevanje razstav obrtnih izdelkov in surovin. V to svrhu, da bi se olajšalo izvajanje načela „svoji k svojim“, naj se osnujejo društva, ki bi posredovala pri nakupu obrtnih izdelkov kakor tudi surovin mej posameznimi slovanskimi narodi.

O maloobrotnem kreditu sta poročala gg. A. Holubička in dr. Ružička, oba iz Brna. Sprejeta je bila resolucija, ki pravi, da je obrtništvu nujno treba cenenejšega kredita, a v ta namen ne zadostujejo ne posojilnice po Schulze-Delitzschevem niti po Raiffeissnovem sistemu, nego je treba, da se v okviru obstoječih obrtnih zadrug ustanove denarni zavodi, h katerim bi moral pristopiti vsak član dotične zadruge.

Naposled je gosp. Jan Faust obširno poročal o zavarovanju za starost, gosp. E. Slivin pa o obrtnem časopisju, na kar je bil shod slovesno zaključen.

Kmetijstvo.

Združena kmetija.

Kmalu po oprostivni kmeta-tlačana, — že v letih okolo 1850, — je nemški veleposestnik Rodbert Jagetzow premišljeval o posledicah te oprostitve posebno z ozirom na to, da so oprostili kmeta zadolženega ter z raztrgano bajto in raztrganimi hlevi. Francozi so kmeta oprostili brez plačil odvezninskih obligacij grajščinam in cerkvi. — Prejšnje fevdalno gospodarstvo se ni menilo za to, da se morajo tudi o važni kmetiji nauki gojiti, ki iz kmeta boljšega delavca napravijo. Ti ljudje kmetovali so ekstenzivno in le v samostanskih vrtih intenzivno. Oprostitev kmeta od tlake napotila je tudi kmetijski nauk, kmetijske šole. Imena: Thaer, Thünen se izgovarjajo zraven velikega ekonomičnega misleca Rodberta Jagetzowa. Kmetija mora dobiti svoje pravo, kakor ga ima obrtnik, trgovec in vsa druga družba mora za važnega človeka kmeta z vso resnobo skrbeti, in ta kmet mora v gospodarstvu proste lastine v strokovne šole, tako da postane sam iz svoje moči čvrsta podlaga gospodarstva. — To